

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

Mål nr

meddelat i Stockholm den 7 november 2003

Ö 1162-02

KLAGANDE

CC

Ombud: advokaten CML

MOTPART

Dödsboet efter BH

Dödsbodelägare: AMW

Ombud: jur. kand. HW

SAKEN

Förordnande av boutredningsman

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätt, avd. 7, beslut den 13 mars 2002 i mål ÖÄ 1054-02

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen förklarar att hovrätten bort hålla sammanträde i ärendet.

Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd i målet i övrigt, undanröjer hovrättens beslut och visar målet åter till hovrätten för fortsatt behandling.

Det ankommer på hovrätten att i samband med målet efter dess återupptagande pröva frågan om rättegångskostnaderna i Högsta domstolen.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

CC har yrkat att Högsta domstolen skall undanröja hovrättens beslut och visa målet åter till tingsrätten för förordnande av boutredningsman, alternativt att Högsta domstolen skall förordna boutredningsman. CC har vidare yrkat att han skall befrias från skyldigheten att ersätta motpartens kostnader i tingsrätten samt att han själv skall tillerkännas ersättning för sina rättegångskostnader i tingsrätten.

Dödsboet efter BH har bestritt ändring.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd i frågan huruvida hovrätten bort hålla sammanträde i ärendet och förklarat frågan om meddelande av prövningstillstånd avseende målet i övrigt vilande.

SKÅL

Av 19 kap. 1 § ärvdabalken följer att rätten skall, då dödsbodelägare begär det, förordna att dödsboets egendom skall avträdas till förvaltning av boutredningsman, samt utse någon att i sådan egenskap handha förvaltningen. Sådant beslut skall också meddelas på begäran av borgenär, där det kan antas att dödsboet är på obestånd eller att sökandens rätt eljest äventyras.

Av handlingarna framgår att CC och BH tidigare var sammanboende i en bostadsrättslägenhet till vilken BH stod som ägare, att samboförhållandet upphörde år 1988 samt att lägenheten sålts av BH år 1990. Hon dog år 1999.

CC ansökte hos tingsrätten om att dödsboet efter BH skulle avträdas till förvaltning av boutredningsman. Han gjorde gällande att han var behörig att ansöka dels i egenskap av dödsbodelägare, dels i egenskap av borgenär. Han anförde bl.a. att ett samboavtal mellan honom och BH upprättats för skens skull och att de i stället i samband med att deras samboförhållande upplöstes kommit överens om att bodelningen, med avseende på den bostadsrättslägenhet som förvärvats för deras gemensamma boende, skulle ske i samband med en framtida försäljning av densamma. Bodelningen var på grund härav ännu inte avslutad. Därtill gjorde CC gällande att han i vart fall hade en fordran på grund av dold äganderätt i bostadsrättslägenheten. BHs förvärv av lägenheten hade nämligen möjliggjorts genom kapitaltillskott från honom själv. Han anförde även att det kunde antagas att hans rätt äventyrades.

För att styrka sin behörighet att ansöka i egenskap av dödsbodelägare respektive borgenär åberopade CC vittnesförhör med en person som var revisor i bostadsrättsföreningen och förhör under sanningsförsäkran med sig själv. CC förklarade att revisorn var bekant med både honom själv och BH samt väl insatt i deras ekonomiska förhållanden och kände till såväl samboavtalets karaktär av skenavtal som CCs dolda äganderätt i bostadsrätten. CC begärde att ärendet skulle sättas ut till muntlig förhandling.

Dödsboet bestred att CC var behörig att ansöka om boutredningsmannaförvaltning.

Tingsrätten avgjorde ärendet på handlingarna och avvisade CCs ansökan eftersom det inte framkommit någon omständighet som utvisade att han var behörig att göra ansökan. Såvitt framgår av akten har tingsrätten inte formellt avvisat den erbjudna muntliga bevisningen eller avslagit begäran om muntlig förhandling.

I hovrätten yrkade CC att tingsrättens beslut skulle undanröjas och att målet skulle visas åter till tingsrätten, alternativt att hovrätten skulle förordna boutredningsman. Därtill hemställde CC att hovrätten skulle hålla sammanträde och åberopade bl.a. samma muntliga bevisning som vid tingsrätten.

Hovrätten, som avgjorde målet på handlingarna, avslög överklagandet. I sitt beslut förklarade hovrätten att förhör under sanningsförsäkran inte anses kunna äga rum inom ramen för ett sammanträde enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden (ärendelagen) och att den i övrigt åberopade muntliga bevisningen inte kunde antas leda till någon annan bedömning i fråga om CCs behörighet att ansöka om boutredningsman. Följden av detta blev att hovrätten fann att sammanträde inte behövdes.

Enligt 13 § ärendelagen bör det ingå ett sammanträde i förfarandet, när detta kan antas vara till fördel för utredningen eller främja ett snabbt avgörande av ärendet. Domstolen är enligt 14 § i princip skyldig att hålla sammanträde om det begärs av enskild part. Det är bara om ärendet inte skall prövas i sak, om avgörandet inte går parten emot eller om sammanträde av någon annan särskild omständighet inte behövs som domstolen kan avslå en framställning om sammanträde.

Muntlig förhandling kan därutöver vara motiverad av de krav som artikel 6.1 Europakonventionen om mänskliga rättigheter ställer i detta avseende. Ett ärende om förordnande av boutredningsman, liksom frågan huruvida någon är behörig att göra en sådan ansökan, får anses röra sökandens civila rättigheter. Enligt kon-

ventionspraxis har i sådant fall part, med stöd av konventionen, rätt till muntlig förhandling i vart fall i en instans om inte de argument som framförs är uppenbart orimliga eller saknar rättslig relevans.

Tingsrätten har inte bifallit CCs begäran om muntlig förhandling. Också i hovrätten har han begärt att sammanträde skall hållas. Syftet med detta har varit bl.a. att förebringa muntlig bevisning i form av vittnesförhör för att styrka hans behörighet som sökande. Hovrätten har funnit att sammanträde inte behövs. Parterna har haft skilda ståndpunkter i sak. De omständigheter som CC önskade få belysta vid sammanträdet och föra bevisning om kan inte anses rättsligt irrelevanta för hovrättens prövning. Hovrätten borde därför ha bifallit hans begäran om sammanträde.

Hovrättens beslut att avgöra målet på handlingarna till CCs nackdel utgör ett grovt rättegångsfel. På grund härav bör prövningstillstånd meddelas beträffande målet i övrigt och målet återförvisas till hovrätten för erforderlig handläggning där.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Svensson, Regner, Blomstrand,
Ella Nyström och Wersäll (referent)
Föredragande revisionssekreterare: Dieden